

Postikortteja Corona Ground Zerosta
Helsinkiin: Huomioita pandemiasta ja
ympäristökriisistä

—

Toni Lahtinen & Panu Pihkala

K — irjallisuudentutkija Toni Lahtinen saapui Seattleen juuri ennen koronaviruspandemian puhkeamista maaliskuussa 2020. Seuraavien viikkojen aikana hän lähetti sähköisiä postikortteja ympäristöahdistustutkija Panu Pihkalalle Helsinkiin. Tutkijoiden kirjeenvaihto sisältää ensikäden havaintoja ja laaja-alaisia pohdintoja globaaleista ahdistuksista. Seattlessa vahvistettiin 21.1.2020 Yhdysvaltojen ensimmäiset koronatartunnat, ja maaliskuun puoliväliin mennessä Washingtonin osavaltiossa tartuntoja oli asukaslukuun nähden enemmän kuin yhdessäkään muussa osavaltiossa. Lahtisen vierailun päättyessä Yhdysvalloissa koronavirukseen oli menehtynyt noin 75 000 ihmisiä, ja työttömien määrä oli lisääntynyt noin 20 miljoonalla.

Postikortti 1

Toni Lahtinen: Hyvä Panu, saapuessani Seattleen tutkijavierailuille ensimmäinen havaintoni koronapandemian sijaan ovat asunnottomien leirit keskustaan johtavan moottoritien pielessä. Amazonin ja Microsoftin Seattleen perustamat pääkonttorit ovat nostaneet kaupungin asuin- ja elinkustannuksia, ja kodittomien määrä on kasvanut rajusti viime vuosina. Seuraavana päivänä astellessani ruoanjakelupisteen ohi lähikauppaani rujo köyhyys sekä moninaiset mielen-terveys- ja päihdeongelmat järkyttävät minua. Syötyäni illalla täyttävän aterian katselen televisiosarjaa *Walking Dead* unenomaisen hunnun läpi ja ohikiitävän hetken pohdin sitä, kuinka paljon sarjan zombihahmot kuvastavat amerikkalaisen yleisön pelkoja kodittomia kohtaan.

Pian Seattle asettaa lisärajoituksia koululaitosten jo sulkeuduttua, ja lento-liikenne Eurooppaan lopetetaan. Vasta karanteenin astuttua voimaan ajattelen televisiosarjaa tarkemmin: zombikertomukset kuvaavat usein hengenvaaralisten epidemioiden ja pandemioiden puhkeamista. Zombit ovat kulkeneet kauaksi haitilaisista esi-isistään ja amerikkalaistuneet jo sukupolvien ajan. Nykyään niiden onkin ajateltu edustavan ennen kaikkea amerikkalaisten pelkoja tuntematonta kohtaan: etnisiä vähemmistöjä, atomituhoa, kommunismia, globalisaatiota ja tietysti tartuntatauteja, kuten Ebola, AIDS tai SARS. Zombit ruumiillistavat parasiittisen viruksen ja palauttavat uhan alkukantaiseen pelkoomme syödyksi tulemisesta. Televisiosarjassa *Walking Dead* perinteisiä rooleja tosin sekoitetaan. Zombien varalle rakennetaan muureja, mutta suurin vaara selviytymiselle ovat muurien sisällä elävät ihmiset (Conrich 2015; Clasen 2010).

Vain kaksi viikkoa saapumiseni jälkeen Yhdysvallat on julistanut kansallisen hätätilan ja Seattlestä on tullut mediassa *Corona Ground Zero*. Ilmestyy juttuja, joissa puhjenneen pandemian leviämistä verrataan zombi-invaasioon. Kalifornialainen poliitikko Devin Nunes kuvailee osavaltionsa tilannetta jopa zombiapokalypsiksi viitaten osavaltionsa 60 000 asunnottomaan erityisenä ris-

kiryhmänä. Muutamaa viikkoa aikaisemmin psykologi Robert Bartholomew on ehtinyt jo varoittaa *Psychology Today* -lehdessä (27.1.2020), ettei koronakriisi ole zombiapokalypsi eikä suinkaan sivilisaatiomme loppu, mutta sen dramaattinen uutisointi voi lietsoa paniikkia. Kauhukuvat toisten ihmisten läheisyydestä ja kosketuksesta kuitenkin tarttuvat nopeasti. Myös asunnottomia kohtaan kokemani jalo myötätunto alkaa muuttua kammoksi, kun muutamat kodittomat lähestyvät minua kadulla uhkaavasti rykien.

Panu Pihkala: Hyvä Toni, kiitos kortista. Tuntuu erikoiselta lukea sitä täällä Helsingissä. Yliopisto on suljettu myös täällä ja teen tutkijatyötäni kotona. Samalla postikorttisi välittämät tunnelmat vievät minut meren taakse. Ne palauttavat mieleen matkani sekä Yhdysvaltoihin että Englantiin. Tekstiäsi lukiessani muistin kokemukseni 15-vuotiaana Lontoossa: hämmennyksen siitä, että kodittomat istuivat kadunpielessä. Silloin Suomen maaseudulla ei tunnettu moista eikä Helsingissäkään ollut niin näkyvästi kerjäläisiä kuin nykyään.

Tammikuussa 2011 saavuin Chicagoon tekemään väitöskirjatutkimustani. Hyde Parkin yliopistokaupunginosa oli kuin linnake keskellä köyhiä ja ränsistyneitä asuinalueita. Sellaista segregatiota, eri ihmisryhmien erottelua, en ollut kohdannut missään eurooppalaisessa kaupungissa. En tosin ole käynyt niissä Pariisin pahamaineisissa lähiöissä, joissa epätasa-arvoisuus rehoittaa.

Me ja nuo muut. Sisäryhmä ja ulkoryhmä. Tätä pohdin eniten, kun luin tekstiäsi. Terveet ja zombit. Kodilliset ja kodittomat. Hyvät amerikkalaiset ja pahat – niin, ketkä?

Kun toisista tehdään pahoja, likaisia, tartuttavia, heihin voidaan heijastaa kaikenlaisia angsteja. Pelkoja voidaan yrittää poistaa sitä kautta, että nuo toiset poistetaan. Zombielokuvissa tämä tehdään usein ampumalla. Koronakriisin aikana uutisissa on kerrottu, että käsiaseiden myynti Yhdysvalloissa on kasvanut voimakkaasti muodostaen jopa toiseksi suurimman myyntipiikin mitä ikinä on koettu. Syvä ahdistus ja pelko saavat ihmiset turvautumaan usein niihin keinoihin, joita he ovat ennenkin käyttäneet defensesseinä – psykofyysisesti.

Tämä jaottelu meihin ja muihin toi mieleen myös teeman, joka kumpuaa yhteisestä kiinnostuksen kohteestamme, ympäristötietoisesta kulttuurintutkimuksesta: ajan ja tilan erilaiset painoarvot Amerikan sekä Euroopan välillä. Amerikassa on totuttu ajattelemaan, että ratkaisuja voi etsiä siitä, että mennään tilassa eteenpäin, jälleen yhden rajaseudun yli. Eurooppalaista elämää taas on hallinnut aika, koska tila on jo täytetty. Euroopassa on suhteessa enemmän pitänyt oppia elämään yhdessä erilaisten ihmisten kanssa tietyn tilan sisällä. Ehkä tämäkin heijastuu siihen, että Euroopassa pahaa ei ole aina ulkoistettu yhtä vahvasti kuin Yhdysvalloissa: slummeja on selvästi vähemmän, eivätkä zombi-

fantasiat kiehdo yhtä paljon. Erot ovat toki suhteellisia, kyllä Euroopassakin on pahuus osattu, ja etenkin ääritilanteet tuovat primitiivisiä reaktioita esiin.

Onhan se tiukka tehtävä: hyväksyä, että meissä jokaisessa on ”zombipotentiaali”, varjopuoli. Mutta niin pitkään kuin varjot ulkoistetaan, ne kasvavat ja mutatoituvat. Ympäristökriisistäkin on esitetty, että suurin kamppailu on käytävä oman itsen ja oman sisäryhmän varjopuolien hyväksymiseksi. Ainoa tapa muuttaa niitä on ensin kohdata ne.

Postikortti 2

Toni Lahtinen: Ensimmäisen viikon aikana ehdin kulkea kaupunginosassani, jonka kaupat, toimistot ja julkiset tilat ovat yhä auki mutta kadut jo autoituneet. Useiden sairastumisten vuoksi minua on vuosia vaivannut ajatus siitä, että jonkin erehdyksen tai sallimuksen tähden olen elänyt minulle kuuluneen kuoleman ohi. Nyt harhailu tyhjässä suurkaupungissa synnyttää niin vahvan epätodellisuuden ja ulkopuolisuuden kokemuksen, että se muuttuu jopa yli-luonnollisuuden tunteeksi, aivan kuin itse maallisessa matkaväsymyksessäni vaeltaisin elämän ja kuoleman välitullassa.

Myös koronakriisin synnyttämälle sekasorrolle etsitään eri puolilla maailmaa yli-luonnollisia selityksiä uskonnollista ennustuksista. Klassikkotutkimuksessaan *The Sense of an Ending* (1967) kirjallisuudentutkija Frank Kermode on esittänyt, että maailmanlopun odotus on ihmisen tapa käsitellä vaikeasti hyväksyttävää ajatusta oman itsensä kuolemasta. Ajallinen hahmotuskykymme rakentuu alun, keskikohdan ja lopun varaan. Niinpä ihmisellä on taipumus sijoittaa oma elämänsä aina historian keskikohtaan, nähdä monet muutokset ympärillään enteinä lähestyvää kaaoksesta ja tuhosta ja tulkita todellisetkin tuhot, kuten sodat tai taudit, maailmanlopun alkuna (ks. Kermode 1967; myös Morton 2007). Ajatellen taustaasi uskonnontutkijana, olet varmasti pohtinut näitäkin kysymyksiä ja selitysmalleja.

Tuonpuoleisuuden tunne voimistuu toisella viikolla, jolloin vaellan aavekaupungiksi muuttuneen miljoonakaupungin keskustassa. Kulkiessani yksin mahtavien pilvenpiirtäjien kanjoneissa ja kujanteissa todistan pelottavaa maisemaa: Seattlea symboloivan näkötorin Space Needlen valot ovat sammuneet, Amazonin pääkonttori on hylätty, Seattle Great Wheel -maailmanpyörä on pysähtynyt Tyynen valtameren rannalle, vain kodittomat jatkavat raahustamistaan. Mieleeni nousee sekavia assosiaatioita amerikkalaisen kirjallisuuden suuresta klassikosta *Moby Dick* (1851), jossa vauraan satamakaupungin New Bedfordin suurin ihme on rikkaan miehen ovella viruva kerjäläinen, Lasarus.

Ainutlaatuisesta kaupunkielämäyksestäni huolimatta näky on minulle jo tuttu lukuisista kirjoista ja elokuvista. Kokemuksessani risteää niin henkilökoh-

tainen ja jaettu kuin eletty ja kuviteltu: asukkaistaan lakaistu suurkaupunki on katastrofikertomuksissa mitä yleisin miljöö luonnonmullistusten, joukkotuhon tai pandemioiden jälkeiselle maailmalle. Metropolit ja niiden labyrinttimaiset rauniot tarjoavat jännittävät lavasteet seikkailuille, joissa taivaaseen kohoavat mutta sortuneet tornitalot pelailevat haaveitamme suuruudesta ja pelkojamme kuolemasta.

Aavekaupungissa mennyt onkin yhä läsnä raunioina tai jäänteinä muttei enää saavutettavissa. Niinpä ne laukaisevat meissä usein kaipuuta, katumusta, nostalgiaa tai subliimia lumoa (ks. Huyssen 2006). Monissa kirjoissa ja elokuvissa tyhjentyneet, sokkeloiset kaupungit ovat myös mielenmaisemia yksinäisyydelle, vieraantumiselle tai psyyken hajoamiselle. Näin metaforat toimivat ajattelun strategioina, joilla pyrimme ymmärtämään maailmaa, jossa tuttu ja tuntematon ovat alituisessa muutoksessa (ks. Larsen 2004).

Panu Pihkala: Postikorttisi alku houkutteli mieleni varastoista esiin monia kuvia: kohtauksia elokuvista, kirjoista ja unista. Tuollaiset tilat, jotka ovat yhtäältä samoja kuin ennen mutta silti jotenkin aivan erilaisia, sykähdyttävät. Juuri sen vuoksi, että olen pitkään tutkinut uskonnon ja ympäristökysymysten suhdetta, postikorttisi nosti esiin väkevällä tavalla liminaalisuuden ja eskatologian teemat. Molemmat sanat kaipaavat toki selitystä. Antropologit ja uskonnotutkijat ovat huomanneet, kuinka merkittävät siirtymäjakso sisäلتävät kynnyksiä, latinaksi *limes*. Kun ihminen on ylittänyt kynnyksen, maailma on yhtäältä sama ja toisaalta aivan eri (ks. esim. Turner 2007).

Eskatologiset tilanteet eli tilanteet, joissa lopunajallisuus on väkevällä tavalla läsnä, ovat tietysti usein voimakkaan liminaalisia tiloja. Uskonnotutkijat erottavat toisistaan apokalyptiikan eli voimakkaamman maailmanlopun kuvauksen ja väljemmän eskatologisuuden. Kun joku saarnaa, että lopun ajat ovat lähellä, on kyse eskatologisesta viestinnästä, vaikka varsinaisesta apokalypsista ei vielä olisi havaintoakaan.¹

Ympäristökriisiä on kuvattu valtavaksi globaaliksi siirtymäriitiksi. Matkalla ollaan, vaaroja on monia, mutta samalla suuri uudistumisen mahdollisuus – tai, no, itse asiassa uudistumisen pakko. Koronakriisi voimistaa siirtymäriitin tai koettelemuksen tunnetta suuresti.

Mitä epätavallisempi kuvasto, sitä suurempi uhan tunne, muistuttavat psykologit. Ja koronakriisi on täynnä erittäin epätavallista kuvastoa. Monelle tulee mieleen, kuten viittasitkin, lopunajallinen fiktio. Suurkaupungit jotka ovat osin samoja ja kuitenkin eri. Joissain kommentteissa on suoraan sanottu, että pandemian alku tuntui maailmanlopun alulta.

Monissa kirjoissa ja elokuvissa tyhjentyneet, sokkeloiset kaupungit ovat myös mielenmaisemia yksinäisyydelle, vieraantumiselle tai psyyken hajoamiselle.

Helsinginkin kadut ovat kovin autoita ja ihmiset välttelevät toisiaan. Yhtä vahvaa outouden tunnetta ei kuitenkaan tule kuin suurkaupungeissa. Täällä autius ei yllätä niin paljon, kun väkeä on muutenkin vähemmän ja kansa on sisäänpäin kääntynyttä joka tapauksessa.

Postikortti 3

Toni Lahtinen: Lähikauppaani on pitkä jono, jossa turvaetäisyydet vaihtelevat ihmisten ajattelevaisuuden mukaan. Vaiteliaan jonon rauhaa häiritsee koditon mies, joka etsii ihmisten jaloista jotain tai ei kenties mitään. Syrjemässä rahaa kerjää pipon naamalleen vetänyt nuori nainen, joka ei ole voinut asua kadulla montaakaan viikkoa. Lyhtypylväisiin on liimattu julisteita, joissa vuokraisäntiä ja -emäntiä vedotaan antamaan koronakriisin tuottamia rästejä anteeksi.

Myymälään sallitaan pieni joukko ihmisiä kerrallaan. Omia kasseja kauppaan ei saa tuoda hygieniasyistä. Suurin osa asiakkaista käyttää suositusten mukaisesti hengityssuojamia, ostettuja tai itsetehtyjä. Kädet desinfioidaan kauppaan astuttaessa. Ihmiset kiertävät hiljaisina hyllyjä ja toisiaan. Toisten kohtaamisesta arkisilla ostoksilla on tullut kolmessa viikossa jännittynyt, jopa kuolemanpelon varjostama tapahtuma. Pelko on kasvanut niin nopeasti, että kasvatopsykologit neuvovat jo mediassa vaalimaan etenkin lasten empatia-kykyä vähäosaisempia ja vanhempia kohtaan, jotta emme etäänny tai eristy toisista liikaa.

Poistuessani ostan katumyyjältä uusimman numeron *Real Change* -lehteä, jonka tuotot suunnataan seudun vähäosaisille. Pääotsikko on laadittu Rachel Carsonin *Äänettömän kevään* (1962) tunnetun metaforan mukaan: *Silent Spring. The city shuts down*. Carsonin teoksessa kemikaaliteollisuus myrkyttää maalaiskylän ja kuoleman saapumista kuvataan Ilmestyskirjasta lainatulla kielikuvalla

lintujen vaikenemisesta. Lehden kansikuvituksessa on tuttu Space Needle ja seudulla kukkivia magnoliapuita, joiden oksilla kasvaa lehtien sijaan vaalean- ja purppuranpunaisia viruksia. Viruksen mediakuvituksessa käytetäänkin punaisia sävyjä, sillä luonnossa väri toimii usein varoituksena ja näin se on signaali myös ihmisaivoille. Kenties lehden toimittajat ovat tietoisia myös siitä, että virus on johdettu latinan kielen sanasta, joka merkitsee myrkkyä.

Metropoliin langennut kuollut hiljaisuus kyseenalaistaa yhden maailmanlaajuisen megatrendin eli kaupungistumisen. Alkujaan metropoli on tarkoitettu emokaupunkia, mutta siitä on myöhemmin tullut yleisempi kaupunkimalli, jonka on katsottu synnyttävän hyvinvointia. Taloudellisesti kehittyneissä maissa kaupungistumisaste on jo erittäin korkea, ja kaupungista itsestään on tullut miltei kyseenalaistamaton ratkaisu yhä suurempaan talouskasvuun ja tehokkuuteen. Ajatteluni ei ole ainutlaatuista tässäkin asiassa: pian sosiaalisen median pyörteistä ja aalloista ajalehti silmiini *Aamulehden* (21.3.2020) artikkeli, jossa kerrotaan tutkijoiden jo pitkään varoitelleen ihmisiä pakkautumasta yhä tiiviimmin kaupunkialueille, joilla vaarallisten virusten leviämistä on mahdoton hallita. Lukiessani uutista en voi olla ajattelematta sitä, että nopeasti laajentuvan kotikaupunkini maamerkki Näsinneula on rakennuttu juuri Seattlen Space Needleä jäljitellen.

Panu Pihkala: Suomessa ei ole toisen maailmansodan jälkeen koettu tämän kaltaista ihmisten arkeen vaikuttavaa tapahtumaa. Toki tilanne on kaukana sodasta, mutta poikkeuksellisuus on silti häkellyttävää. Itse olen tarkastellut näitä ilmiöitä ennen kaikkea ympäristöahdistusta ja korona-ahdistusta vertaillen. Oikeastaan kyse on psykososiaalisesta tarkastelusta, jonka kohteena on kimppeä ilmiöitä. Ahdistus-termit ovat yleisnimiä ihmisten keskimääräisille tuntemuksille.

2010-luvun alkupuolella, kun olin jo lukenut ympäristötutkimusta vuosikymmenen verran, kiinnostuin psykodynaamisesta ympäristötutkimuksesta. Ristiriidat ihmisten ympäristökäyttäytymisessä olivat – ja ovat – kerta kaikkiaan niin suuria, ettei niitä voi selittää yksioikoisilla teorioilla arvojen erilaisuudesta. Jostain syvemmästä ja toisinaan sangen alkukantaisesta siinä tuntuu olevan kyse.²

Nyt koronakriisi tuo ihmisyymän peruspiirteitä selkeästi esiin. Kun uhat ovat riittävän suuria, pintakerrokset kuoriutuvat. Esiin paljastuu sekä itsekkyyttä että myötätuntoa. Esimerkiksi uudenlainen naapuriapu on aidosti koskettanut Suomessa. Samaan aikaan kauhistuttaa muttei yllätä se, kuinka osa uhmaa yhteisiä pelisääntöjä. Globaalisti kuvottaa se, kuinka osa super-rikkaista lentää yksityisbunkkereihinsa ja oikeistopopulistit harrastavat opportunistia valtansa kasvattamiseen.

Ympäristötietoisille ihmisille tilanne on aiheuttanut monenlaisia seurauksia. Jotkut ovat syvästi pettuneitä ja ahdistuneita, koska kaikki huomio on nyt koronassa eikä ympäristöasioissa. Monet ovat ilmaisseet kuitenkin myös toivoa. On paljastunut, että nyky-yhteiskunnat kykenevät parhaimmillaan jäməköihinkin toimenpiteisiin. Monet kaipailevat sitä, että ilmastoasioissa tehtäisiin edes jotakin yhtä painokasta.

Syvälliset ajattelijat ovat huomauttaneet, että kyse on käytännössä yhdestä kokonaiskriisistä, johon nivoutuvat sekä ympäristöulottuvuudet että COVID-19. Käynnissä oleva monipolvinen kriisi tapahtuu kaikilla tasoilla: ekologisesti, sosiaalisesti, psykologisesti. Perimmäinen taso liittyy kuitenkin ekosysteemien kantokykyyn, sillä ilman niitä kaikki romahtaa. Koronakriisin keskellä olisi ehdottoman olennaista kyetä luomaan sellaisia polkuriippuvuuksia, jotka vievät kohti suurempaa ekologista kestävyyttä.

Mielenkiintoista että Rachel Carson on nostettu jälleen esiin. Tajusin samalla, ettemme ole aiemmin juurikaan puhuneet hänestä, vaikka molemmat olemme tutkineet hänen ajatteluaan ja vaikutuksiaan. Carsonin mielenlaatu, joka heijastuu hänen tekstiensä tyyliin, on syvästi puhutellut minua. Hänen meri-trilogiansa ja esseensä ”Sense of Wonder” ovat olleet itselleni tärkeitä, *Äänettömän kevään* lisäksi. Kirjoittajan tyyli kertoo jotain olennaista hänen persoonastaan ja maailmankatsomuksestaan. Carsonin tyyli ilmentää elämäntarkastusta, jossa hengitetään syvästi luonnon ihmeellisyyttä, mutta samalla kamppaillaan yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden puolesta.

Carson on tyyppiesimerkki myös ympäristökysymyksiin liittyvästä viestintäpsykologiasta. Sama kaava on nähty monta kertaa, mutta harvoin yhtä painokkaalla tavalla. Urhea viestintuoja onnistuu paljastamaan ympäristöongelman. Ne tahot, joilla on asiassa taloudellisia ja valtaan liittyviä intressejä, hyökkäävät ilkeästi häntä vastaan. Jos kansalaisten oikeutettu suuttumus pääsee yhdistymään joukkovoimaksi, muutos kuitenkin tapahtuu. Mihinköhän kaikkien koronatunteet lopulta purkautuvat?

Postikortti 4

Toni Lahtinen: Huolimatta otsikosta Seattlen hiljaisesta keväästä, juuri lintujen laulu soi iltaisin täällä korkeasti autoliikenteen pysähdytyä. Toisin kuin Carsonin raamatullisessa faabelissa, lintujen katoaminen ei olekaan virukseen sairastuneen kaupungin ensimmäinen oire. Sen sijaan maailmalta tulvi uutisia luonnon elpymisestä: Venetsian kirkastuneet kanaalit täyttyvät delfiineistä, Himalajan huiput näkyvät ensimmäistä kertaa 30 vuoteen, Golden Gate -sillalle on noussut uteliaita kojootteja. Monissa nämä pastoraaliset kuvat herättävät toivoa siitä, että ihmiskunta ryhtyy ankarampiin ponnistuksiin ilmastomuutoksen torjumisessa. Toisaalta media tarjoaa myös vastakertomuksia, kuten

Thaimaassa nälkää näkevät apinat, jotka ovat niitä ruokkivien turistien kadotua hyökänneet toistensa kimppuun ennennäkemättömällä raivolla.

Postikorttiasi ja huolestuneiden läheisten viestien lisäksi Suomesta kantautuu suru-uutinen, Pentti Linkola on kuollut, yksinäisen ääni erämaassa on vaiennut. Linkolan viimeiseksi ennustukseksi jää hieman laiha povaus siitä, ettei yksi virus vielä muuta ihmiskuntaa. Linkolan kirjoitukset ovat monin tavoin kulkeneet nykyisen ympäristökeskustelun edellä, mutta emme vielä kukaan hyväksy omassa arjessamme hänen yksinkertaista testamenttiaan, jonka mukaan luonnonvarojen kulutusta on vähennettävä. Aasialaiset tehtaajat ja länsimaisen yrityselämän pysäyttäneitä koronavirusta pidetään myös taloudellisenä pandemiana, jonka parantaminen perustuu jälleen kulutukseen rajua kasvuun ja kilpailuun.

Monet aikamme dystopiat ovat kauhukertomuksia juuri länsimaisen hyvinvoinnin menettämisestä, mikä saattaa sisältää vastauksen monissa heränneeseen kysymykseen siitä, miksi emme reagoi yhtä voimakkaasti koronavirusta vakavampiin vaaroihin. Kuten toimittaja ja tietokirjailija Charles Eisenstein (2020) korona-esseessään huomauttaa, noin viisi miljoonaa lasta menehtyy vuosittain nälkään maailmassa, mutta yksikään maa ei ole vielä julistanut hätätilaa tai säännöstellyt arkeaan näiden ihmishenkien pelastamiseksi. Suurin osa kuolleista asuu tietenkin Afrikan ja Aasian kehittyvissä maissa. Tosin nyt pandemia on muuttumassa ruokakriisiksi Yhdysvalloissa: miljoonien jäätyä työttömäksi joissain osissa maata kysyntä ruoanjakelupisteissä on kasvanut jopa kahdeksankertaiseksi.

Suomessa länsimaista elämäntapaa ruoskineen ja niukkuudessa itse eläneen Linkolan kuolema käynnistää monissa vilpittömän surutyön siitä, että sotienjälkeisen sukupolven kirjallinen sivistyneistö poistuu keskuudestamme. Ennalta arvattavasti alkaa myös älypuhelimien akkuja säästelemätön kiistely hänen ajattelunsa ekofasistisista piirteistä. Erään nettivihaa tutkineen toimittajan Facebook-sivuille ilmestyy Linkolan kuolemaa koskeva tylyhäkö kommentti, joka ei herätä yhtään vastalauseita. Siinä todetaan, että *tollanen mulkku joutikin kuolla*. Tämä kommentaattori on toinen toimittaja ja kirjailija, jota kustantamon kotisivuilla kuvaillaan ihmiseksi, joka on kiinnostunut mukavasta ja tuhlailtavasta elämästä. Muistosanoista piirtyy hyvinvoinnissa lelluvan nykyälymystömme kuva: lapsellista syljeskelyä virtuaalisissa kuplissa.

Panu Pihkala: Olen yrittänyt viimeisten viiden vuoden aikana hahmottaa, millaisia ympäristöasioihin liittyviä tunteita liikkuu ihmisten mielen pinnan alla. Postikorttisi ja tämä korona-aika nostavat esiin monia noista pinnanalaisista olennoista.

Minuakin sävähdytti uutinen delfiinien paluusta. Pari päivää myöhemmin huomasin, että kyse oli valeuutisesta. *National Geographic* -lehden verkkosivuilla ilmestyi hyvä kirjoitus aiheesta. Psykologit pohtivat sitä, millaisia toiveita luontoon liittyvien valeuutisten suosio heijastaa. Yhtäältä kyse on yksinkertaisesti siitä, että luonto ja eläinkuvat piristävät ahdistavien aikojen keskellä. Toisaalta ympäristöpsykologi Susan Clayton toi esiin syväpsykologisen teeman: ihmiset todella haluavat uskoa luonnon elpymiskykyyn (Daly 2020).

Olen ollut vuosia syvästi vaikuttunut psykologi Robert Jay Liftonin työstä. Hän on tutkinut rankkoja aiheita kuten Hiroshiman selviytyjiä, natsilääkäreiden psykologiaa ja ilmastoahdistusta. Lifton huomasi, että Hiroshiman selviytyjillä yhtenä keskeisenä pelkona oli aluksi se, että luonto itse tuhoutuisi. Tästä hän johti myöhemmin yhden muodon niin kutsutusta symbolisesta kuolemattomuudesta eli tavoista, joilla ihmiset etsivät kuolevaisuuden ylittävää merkityksellisyyttä.³

Ihmiset kokevat syvää, usein tiedostamatonta tarvetta siihen, että he voivat kokea luonnon maailman jatkavan kiertokulkuaan myös heidän oman elämänsä jälkeen. Jopa kaupungistuneiden ja teknologisoituneiden nykyihmisten sisimmässä elää usein ilmentymiä tästä. Ne kietoutuvat tiedostamattomaan ympäristösyllisyyteen (*eco-guilt*) ja pahimmillaan lamauttavaan häpeään: Mitä olemmekaan tehneet luonnon maailmalle? (Jensen 2019.)

Näistä syvistä tuntemuksista näen käänteisiä heijastumia niissä koronakriisin aikaisissa meemeissä ja valeuutisissa, joissa luonto onkin äkkiä toipunut. Syllisyytemme onkin sovitettavissa. Lintujen laulu elpyy.

Postikortti 5

Toni Lahtinen: Olen yllättynyt, että luonnon elpymisestä liikkuu niin monia valeuutisia, vaikka juuri täällä huomaan epäileväni jokaisen uutiskanavan luotettavuutta. Eräänä iltana Yhdysvaltain presidentti Donald Trump ilmoittaa tiedotustilaisuudessaan maan olevan sodassa koronavirusta vastaan ja ylentää itsensä sota-ajan presidentiksi. Metafora sodasta leviää mediassa yhtä nopeasti kuin virus, joskaan en ole varma, onko Trump sen ensimmäinen kantaja, *patient zero*. Myös Trumpin yksi näkyvimmistä vastustajista eli New Yorkin kuvernööri Andrew Cuomo kutsuu terveydenhuoltoalan työntekijöitä maan sotilaisjoukoiksi. Poliittisesta kannasta huolimatta koko maa on löytämässä yhteisen vihollisen eli koronaviruksen.

Nykyajassa jokaisen ilmiön merkitykset analysoidaan välittömästi *online*. CNN:n uutissivuilla kiirehditään kartoittamaan sodan ja viruksen aiheuttaman poikkeustilan yhtäläisyyksiä: sodan tavoin pandemia vaatii elämää ja kuolemaa käsitteleviä valintoja, molemmissa vihollinen voi iskeä milloin vain, taisteluja käydään eturintamalla mutta myös kotirintamalla. Sota on

metafora, joka mobilisoi ihmisiä toimintaan tilanteessa, joka vaatii ihmisenhenkiä ja erilaisia uhrauksia: kansalaisten tulee noudattaa ohjeita sosiaalisesta etäännyttämisestä ja yritysten kohdistaa resurssijaan pandemian hillitsemiseksi. Toisaalta kielikuvat viruksen äkkihyökkäyksistä kansallisvaltioihin ruokkivat nationalismia ja luovat mahdollisuuksia vallan uudelleen keskittämiseen, kuten käy Unkarissa ja Filippiineillä. Trumpille Wuhanista saapunut virus tarjoaa aggressiivista sotaretoriikkaa, jolla hän käy vaalitaisteluun haastaen vastaehdokkaansa lisäksi myös Kiinan voimistuvan aseman maailmanmarkkinoilla.

Ennen Trumpin puhetta olen jo ehtinyt pohtia, kuinka varsinaisten maailmansotien aikana ihmiset kodeissaan ovat tunteneet, aavistaneet tai aistineet maailmassa toisaalla riehuvan kuoleman. Kroonisesta unettomuudesta kärsivänä makaan öisin sängyssäni monien ajatusten kiusaamana mutta myös yrittäessäni ymmärtää pandemian ja sen aiheuttaman inhimillisen kärsimyksen todellista mittakaavaa. Toinen reaktioni kansalliseen hätätilaan on aluksi tiedostamaton. Ymmärtämättä miksi, pohdin paljon lapsettomuuttani. Tämäkin reaktio vaikuttaa lajityypilliseltä, sillä yleensä ihmiskuntaa kohdanneita laaja-alaisia shokkeja, kuten sota, on seurannut syntyvyyden kasvu.

Sen sijaan omia läheisiäni kotirintamalla ajattelen vain vähän, jos lainkaan. Tämä on kuitenkin mieleni omaa lumetta, sillä öisin rakkaani ilmestyvät minulle rauhattomassa unessa. Sulkiessani silmäni näen muun muassa painajaismaisia kuvia muistisairaasta äidistäni: hän huutaa hätääntyneenä, pienen lapsen tavoin, lukittuna pimeään taloon, josta hän ei pääse ulos ilman apuani.

Panu Pihkala: Sota, taistelu, kamppailu. Nykymuotoisen ajattelujärjestelmän perustavanlaatuisia kehyksiä. Niillä on tosiaankin yritetty käydä monenlaisten ongelmien kimppuun. Monet ympäristöfilosofit huomauttavat, että ympäristöongelmia vastaan hyökkääminen ei ratkaise pohjimmaisista ongelmia, sillä vihollinen piilee itse hyökkäyskulttuurissa (ks. esim. Foster 2019).

Mitä ahdistuneempi aika, sitä suurempi on psykologinen tarve syyttää jotakuta, hyökätä jotakuta vastaan, ja mieluiten ulkoistaa syyllisyys kokonaan. Tätä on nähty myös ilmastokysymyksissä, ja nyt koronaviruksen kohdalla. Toksisuus yhdistyy kammottavan helposti muihin ennakkoluuloihin, kuten ihonväriin ja kansalaisuuteen. Trumpin puhe ”kiinalaisviruksesta” on hyvin vahingollista.

Eksistentiaalinen kriisi paljastaa naamioiden alta peruspiirteitä. Joistakin ihmisistä kuoriutuu esiin hämmästyttävää hyvää, toisista pahaa, useimmista molempia. Itselleni yksi pysäyttävimmistä, joskaan ei yllättävimmistä, korona-kriisin aikaisista reaktioista oli Brasilian presidentti Jair Bolsonaro kommentti siitä, kuinka koronavirus on hänen vastustajiensa juoni hänen valta-asemansa

Ihmiset kokevat syvää, usein tiedostamatonta tarvetta siihen, että he voivat kokea luonnon maailman jatkavan kiertokulkuaan myös heidän oman elämänsä jälkeen.

horjuttamiseksi. Vallanhalu harvoin tulee näin raadollisesti esiin. Mieleen nousee Shakespeare, joka useissa näytelmissään paljasti vallanhimoisten mustasydämisyden.

Tunnistan hyvin tuon ilmiön, josta kirjoitat: sen, kuinka yksilö voi aistia yhteisöllisen ahdistuksen. Tämä on tullut tutuksi ympäristöahdistus-tutkimuksessa. Unesi on myös hyvin puhutteleva. Se tuntuu ilmentävän perustavanlaatuisia psyykkisiä kuvia.

Jo vuosia sitten Michael Ortiz Hill (1994) kirjoitti kirjan ihmisten apokalyptisista unista. Siitä paljastui, kuinka ydintuhon ja ympäristötuhojen teemat elävät ihmisten tiedostamattomassa. Ihmisistä paljastui ikään kuin yhteisen apokalyptisen maiseman olemassaolo, sen pohdinta unissa. Maailman myrkyttyminen oli yksi keskeinen teema. Monien muidenkin psykologiiden mukaan apokalyptiset unet kertovat siitä, että murrosvaiheet ovat käsillä sekä yksilön psyykessä että maailmassa. Kirja oli puhutteleva mutta hyvin raskas lukea. Unet vievät niin syvälle.

Millaisiahan unia ihmiset ylipäätään näkevät näinä aikoina? Miten ympäristöuhat ja ilmastokriisi yhdistyvät pandemiapelkoihin? Huomasin, että tutkijat ovat jo alkaneet tarkastella tätä ja pyytävät ihmisiä lähettämään tietoa kokemuksistaan.

Mietin sinun untasi, josta kerroit, ja lapsettomuuspohdintaasi. Edellisessä postikortissani kirjoitin Robert Jay Liftonin teorioista. Yksi keskeisistä symbolisen kuolemattomuuden muodoista on biologinen, jälkeläisiin tai lapsiin liittyvä. Se voi olla yksi syy siihen, miksi lapsettomuuden pohdinta aktivoituu koronakriisin aikaan. Ihminen pohtii sitä, missä muodossa hänen elämänsä vaikutus jää elämään, jos hän itse kuolee. Toisaalta heille, joilla on lapsia,

kriisit voivat merkitä entistä suurempaa huolta: Miten lapsille käy? Lukuisat ihmiset ovat kertoneet, että tämä on heidän keskeinen ahdistuksen aiheensa ympäristökriisissä.

Symbolisen kuolemattomuuden teema tuo ajatukseni samalla takaisin postikortin alkuteemaan, sotaan. Sodassa olevalle kansalle uskotellaan, että uhratut ihmishenget saavat pysyvän merkityksen: He ovat kuolleet toisten puolesta, jotta muiden elämä voisi jatkua. Entä he, jotka kuolivat sen vuoksi, että kenraalit tekivät huonoja päätöksiä? Tehdäänkö koronaisteluissa kaatuneille sankarihautausmaita?

Postikortti 6

Toni Lahtinen: Eräs yhtäläisyys sota-ajan ja koronapandemian välillä on uutisoinnin kasvava merkitys sekä disinformaation, propagandan ja huhujen leviäminen. Suhtaudun amerikkalaisten uutislähetysten poliittisiin palopuheisiin ja päätökseen ensin eurooppalaisella ylimielisyydellä ja huvittuneisuudella. Matkani alussa viihdytän itseäni uutisohjelmalla *Chris Cuomo Prime Time*, jonka valkohampainen ja vahvaleukainen isäntä Chris Cuomo on kuvernööri Andrew Cuomon pikkuveli. Toisinaan Chris haastatteleekin Andrewta New Yorkissa pahenevan tilanteen vuoksi, ja heidän nahistelustaan äidin suosikkipojan asemasta muodostuu lähetyksestä toiseen jatkuva vitsi, joskin naurun alta pilkistää jotain kipeää.

Koronatartuntojen kasvaessa räjähdysmäisesti uutiset alkavat käydä ahdistaviksi. Amerikka ponnistaa kriisimaiden kärkeen, ja paisuvat luvut kymmenistä tuhansista tartunnoista ja tuhansista menehtyneistä juoksevat ruudussa väsymättä aamusta iltaan, taukoamatta. Näitä taas seuraavat tunteikkaat henkilöjutut viruksen uhreista ja heidän lohduttomista omaisistaan. Kunnes tapahtuu tragikoominen käänne: Chris Cuomo on itse saanut tartunnan! Nyt tämä hypermaskuliininen teräsankkuri itkee suorassa lähetyksessä kalpeana ja voimattomana: etäyhteyden kautta hän vierailee kotoaan käsin omalla ohjelma-paikallaan ja kuvailee kammottavia, kuumeisia koronatuskia.

Cuomon sairastuminen laukaisee minussa sietämättömän ahdistuksen, ja alan suunnitella välitöntä kotiinpaluuta. Riskipsykologit ovatkin huomanneet, että niin todelliset kuin kuvitteelliset yksilötarinat synnyttävät lukuja voimakkaammin empatiaa, ja ovat näin tehokkaita tapoja vaikuttaa suuriin yleisöihin (Slovic & Västfjällen 2015). Itselleni ratkaiseva psykologinen ärsyke on muovisen mutta äitiään rakastavan televisiokasvon teatraalinen tuska. Häneen minulla on muodostunut sosiaalisessa eristyksessäni samanlainen tunneside kuin moniin kirjallisuuden tai elokuvien päähenkilöihin. Suurten lukujen, yksilökohtaloiden ja yksinäisyyden yhteisvaikutus on kuitenkin paniikki. Tämänkin viestintätutkijat olisivat voineet ennustaa: shokeeraavien kuvien toiston

on huomattu herättävän yleisöissä lamaannusta, toivottomuutta ja ahdistusta (Lowe & al. 2006).

Televisio pysyy suljettuna päiviä ja äkkiä voimantuntoni palaa, päätän jäädä yhä maahan, ikään kuin havahtuisin unesta tai huonon elokuvan ääreltä. Tunnen vuorostaan itseni kovin lapselliseksi antauduttuani hetkeksi vellovalle paniikille ja mässäilylle, jossa uutisnälkää kasvattavat monet irrationaaliset ja ehkä virukseen liittymättömätkin henkilökohtaiset pelot. Luovun myös pakonomaisista yrityksistäni ymmärtää tilannetta täysin: asiantuntija-arviotkin vaihtelevat vuosisadan suurimmasta pandemiasta vuosisadan suurimpaan fiaskoon, jossa länsimaiden vakautta ja hyvinvointia ankarasti koettelevia vastatoimia pelätään ylimitoitetuiksi.

Sen sijaan kaikkietietävän Googlen avulla selviää pian, että alustavien tutkimusten mukaan amerikkalaisella medialla on ollut merkittävä rooli kansallisen paniikin lietsomisessa – juuri tiedonhakuun piikit osuvat yhteen dramaattisimpien uutisointien kanssa. Hakusanoilla 'coronavirus', 'panic' ja 'media' Google tarjoilee yllätyksekseni uutisia myös media-alan sisällä kasvavasta paniikista. Ruumishuoneiden täytyessä ja kylmäkonttien saapuessa sairaalojen pihoilta taloudelliseen taantumaan varautuvat mainostajat ovat alkaneet vetäytyä, ja journalisteja lomautetaan eri puolilla maailmaa. Yksin Yhdysvalloissa ennustetaan alalle samanlaista lamaa kuin vuoden 2008 finanssikriisin jälkeen, jolloin pelkästään sanomalehtien tuotot laskivat miltei 20 prosenttia.

Panu Pihkala: Esimerkkisi Chris Cuomosta on kiintoisa. Tunnistan hyvin median vaikutuksen. Kun luin koronauutisia maaliskuussa, yllätyin itsekin siitä, miten selkeitä fyysisiä stressioireita kehossa alkoi tuntua huolimatta siitä, että olen harjoitellut globaaleista ongelmista johtuvan stressin sietämistä ja kanavointia jo vuosikausia. Ehkä nyt tuli ylikuormitusta, kenties kumulatiivinen kokonaisvaikutus kasvoi liian suureksi, tai sitten kuolema-ahdistus aktivoituu pandemian kohdalla voimakkaammin?

Nyt ymmärrän entistä paremmin heitä, jotka kärsivät pahemmista ilmas- toahdistuksen oireista kuin mitä itse olen koskaan kärsinyt. Olen kuunnellut usein heidän murheitaan ohjaamissani keskusteluryhmissä ja työpajoissa: he kertovat, kuinka kaikenlaiset asiat voivat muistuttaa ilmastokriisistä. Syksyyn 2019 tultaessa monet työssäkäyvät ympäristötoimijat kertoivat lähes lopettaneensa uutisten suoran seuraamisen, koska niiden aiheuttama psyykinen kuormitus on liian suuri.

Oli vaikeaa lopettaa koronauutisten tarkastus aamuisin. Tein sen silti. Varas- sin niille puoli tuntia keskeltä päivää. Iltaisin ja viikonloppuisin olen muutenkin poissa sähköpostista, uutispalveluista sekä sosiaalisesta mediasta. En ole varsi-

naisesti introvertti, mutta samalla tiedostan sen, että itseäni sosiaalisempien henkilöiden on vaikea tehdä samoja rajoituksia kuin itse olen tehnyt. Kuitenkin mediakuormitusta olisi pakko vähentää, jotta ihmisten mieli säilyisi ehjänä. Tätä ovat suositelleet käytännössä kaikki psykologit, jotka ovat kommentoineet koronakriisin kanssa elämistä.

Olen pohtinut *ekseptionalismia*, uskoa omaan erityislaatuuteen. Sitä ovat ilmentäneet koronaviruksen suhteen lukuisat ihmiset uutisankkureista lähtien. Seuraan ihmetellen Ruotsin koronalinjauksia. Pysähdyn lehtijutun äärelle, jossa toimittaja kertoo, että Ruotsin viranomaiset eivät ilmaise osanottoa kuolleiden omaisille. Sen sijaan korostetaan, että kuolleet ovat pääasiassa kaikista vanhimpia.

Kulttuuriantropologi Ernest Beckerin klassinen ja kiistelty kirja *Denial of Death* (1974) on ollut paljon mielessä. Kuolemaa juostaan pakoon monenlaisin keinoin. Charles Eisenstein, jonka sinäkin mainitsit, kirjoittaa sodasta kuolemaa vastaan. Mietin, että tässä voi olla korona-ahdistuksen ydin. Ruotsin ja Yhdysvaltojen kaltaiset yhteiskunnat – tai siis niiden hyväosaiset ihmiset – eivät ole tottuneet kuoleman läheisyyteen, saati kuolevaisuuden hyväksymiseen. Pandemia tuo kuolevaisuuden lähelle ja voimistaa defensesejä, kunnes ne murtuvat tai kriisi loppuu. Kuolema siivotaan kauemmas, osanottokin jätetään vaistomaisesti sanomatta, ja omasta haavoittumattomuudesta yritetään pitää epätoivoisesti kiinni.

Postikortti 7

Toni Lahtinen: Itse olen pandemiakriisin ajan keskittynyt tutkimukseeni kurinalaisemmin kuin useisiin kuukausiin. Arjesta on karsiutunut kiire, mutta kyse on myös keinosta hallita yksinäisyyden tunteita ja huolia. Olen ostanut hetken mielijohdeesta kirjaseen nimeltä *The Short Story of Art* (2017), jonka kuvilla maalaustaiteen mestariteoksista rauhoittelen aamuöisin ylitöitä paiskovaa mieltäni. Työnteon lisäksi kanavoin vaikeita tunteita erilaisiin taideteoksiin. Monet vuosisatoja vanhoista maalauksista tuntuvat puhuvan minulle ympärilläni puhjenneesta poikkeustilasta, kuten Delacroix'n sommitelma Khioksen verilöylystä *Scène des massacres de Scion* (1824) tai bysanttilainen mosaiikki (n. 1261), jossa pyhä äiti rukoilee myötätuntoa lempeäkasvoiselta Kristus Pantokratorilta, joka tuomitsee ihmiskunnan viimeisinä päivinä.

Erityisesti ajatukseni viihtyvät Claude Monet'n tyyneessä maisemamaalauksessa *Impression, soleil levant* (1872), vaikka eristyksen ulkopuolella tuskin tuntisin sen aavistuksenomaiseen haaleuteen erityistä viehtymystä. Impressionistinen, nopeasti maalattu teos esittää Le Havren sataman sarastavan aamun valossa, vaikka itsepintaisesti katson sitä auringonlaskuna suostutellakseni itseni uneen. Monet kuvaa harmonista maisemaa katoavana tuokiona, tyyliisuun-

tansa mukaisesti aistivaikutelmana, joka realismissaan karttaa allegorioita tai tarinallisuutta. Auringon valo väreilee meren iättömällä pinnalla, ja aamuinen usva saa horisontissa odottavien laivojen silhuetit näyttämään vastarannalla kohoavilta puilta. Katsoessani maalausta kuvittelen meren rauhallisesti nousevan ja laskevan rinnan, lämpimän ja suolaisen hengityksen, elämän äärettömän ja loputtoman liikkeen.

Monet'n lyyrinen maisema alkaa kuitenkin muuttua mielessäni mitä syvemmälle sen utuun sukellan. Etsiessäni teoksesta enemmän tietoa alkaa paljastua, että minut lumonnut usva on osin tekijänsä kotikaupungin Pariisin teollisuussavua. Näennäisen puhdas ja harmoninen vaikutelma alkaa sittenkin muuttua kertomukseksi, jossa isänmaalliseksi utopiaksi tulkittu maalaus juhlistaa Ranskan elpyvää teollisuutta ja kaupankäyntiä hävityn sodan jälkeen. Mikä merkillisempää, teoksen sommittelu sekä oranssin ja sinisen vastaväreille kirjottu kauneus on sävyiltään hämmentävän lähellä myöhemmin ostamaani uutislehden kansikuvitusta Seattlen hiljaisesta keväästä. Paikallislehden etusivulla horisonttilinjan vetävät latvoistaan pilviin hiutuvat magnoliapuut, joiden yllä lilaan taipuvalla taivaalla nousee tai laskee auringon sijaan purppurainen koronavirus. Näin yksi taideteos kehystää ikkunan, jossa näen yhtäaikaisesti sen, mitä haluan nähdä ja sen, mitä en halua nähdä.

Panu Pihkala: Kerroit keskittyneesi tutkimukseen. Kuulostaa tutulta. Kun rajoitustoimet alkoivat, sovelsin itsekin ympäristöahdistukseni ajalta tuttua psykologista keinoa: ilmiön tarkastelua mahdollisimman monipuolisesti ja siitä kirjoittamista toisille. Valmistelin tunnin yliopistoluennon korona-ahdistuksen ja ympäristöahdistuksen suhteesta: yhtäläisyyksistä ja eroista.

Mielelläni olisin jatkanutkin samaa coping-tapaa. Mutta kun lapset ovat kotona ja töitä tehdään puolison kanssa kahden tunnin vuoroissa, niin arki saa uuden sävyn. Pitkään valmistellut hankkeet jäätyvät ja turhautuminen kasvaa. Samalla on vahva tunne siitä, että eihän näistä voi valittaa, kun kaikki lähipiirissä ovat sentään terveitä.

Ympäristökriisinkin suhteen tietoisuus siitä, että toiset kärsivät enemmän, luo paljon psyykkistä painetta. Joskus syyllisyyttä ja häpeääkin. Eräänlainen eloonjääneen syyllisyys (*survivor guilt*) piinaa. Saa nähdä, miten se asemoituu, kun koronakriisin pahimmat vaiheet ovat joskus aikanaan ohi. Tuota tunnetta voi olla taudista selvinneillä, mutta miten käy ilmastosyyllisyyden?

Iloitsen siitä, että kätesi löysivät taidekirjan. Itsekin olen intuitiivisesti selannut taidekirjoja enemmän kuin pitkään aikaan. Caspar David Friedrichin maisemamaalaukset elvyttävät. Niissä ihmisen elo asettuu osaksi luonnon monenlaisia sävyjä. Seuraan tarkkaan myös fyysisen kevään etenemistä.

Suomessahan oli niin sanottu *ilmastotalvi* (*climate winter*): täysin epätavallinen lumeton vuodenaika. Silloin oli vaikea nauttia kukista, jotka puhkesivat väärään aikaan. Nyt, takatalvien jälkeen, kevät on kohdallaan, ja siitä on helpompi iloita. Samalla huomaa, että kriisiaika syö koko ajan osan mielen pinta-alasta, aivan kuin osan tietokoneen prosessoritehosta. Taustalla käynnissä olevat ”ohjelmat” hidastavat ja hankaloittavat muuta toimintaa.

Silti mustarastaiden laulu on kovin kaunista ja elävöittävää Itä-Helsingin vaahteroiden lehdettömillä oksilla. Retkeilen paljon lasten kanssa, kun vaimo tekee töitä, ja nautimme lähiluonnosta. Ei ole äänetöntä kevättä, kiitos Rachel Carsonin ja kaikkien muiden esitaistelijoiden. Äh, sotavertaus, taas; vaikea on välttyä vaikutuksilta. Joka tapauksessa kriisiaikaan alkaa tottua. Yhteenkietoutuvien kriisien aika jatkuu, täynnä epävarmuutta ja siitä kumpuavaa ahdistusta, ja samalla täynnä merkityksellisen toiminnan mahdollisuuksia. Samanaikainen tietäminen ja ei-tietäminen jatkuu: tasapainoilu strategisen tietämättömyyden, torjumishalun ja hyvän hetkessä elämiskyvyn välillä.

Viitteet

- 1 Eskatologiasta ja ympäristökriisistä ks. esim. Skrimshire 2010.
- 2 Empiirisiä esimerkkejä, ks. Hoggett 2019.
- 3 Johdannon Liftonin tutkimusteemoihin saa kokoomateoksesta Lifton 2019.

Kirjallisuus

- Clasen, Mathias 2010. The Horror! The Horror! *Evolutionary Review* 1(1), 112–19. https://pure.au.dk/portal/files/32837104/2010_Clasen_Horror_TER.pdf.
- Conrich, Ian 2015. An Infected Population: Zombie Culture and the Modern Monstrous. Teoksessa *The Zombie Renaissance in Popular Culture*. Eds Laura Hubner, Marcus Leaning & Paul Manning. Lontoo: Palgrave Macmillan, 15–25.
- Daly, Natasha 2020. Fake Animal News Abounds on Social Media as Coronavirus Upends Life. *National Geographic* 3. <https://www.nationalgeographic.com/animals/2020/03/coronavirus-pandemic-fake-animal-viral-social-media-posts>.
- Eisenstein, Charles 2020. The Coronation. *Charles Eisenstein* 3/2020. <https://charleseisenstein.org/essays/the-coronation/>.
- Foster, John ed. 2019. *Facing up to Climate Reality: Honesty, Disaster and Hope*. Lancaster: Green House Think Tank & London Publishing Partnership.
- Hill, Michael Ortiz 2004. *Dreaming the End of the World: Apocalypse as a Rite of Passage*. Putnam, CT: Spring Publications.
- Hoggett, Paul ed. 2019. *Climate Psychology: On Indifference to Disaster*. Studies in the Psychosocial. Cham: Palgrave Macmillan.

- Huyssen, Andreas 2006. Nostalgia for Ruins. *Grey Room* 23 (Spring), 6–21. <https://www.jstor.org/stable/420442716>.
- Jensen, Tim 2019. *Ecologies of Guilt in Environmental Rhetorics*. Cham: Palgrave Macmillan.
- Kermode, Frank 1968. *Sense of an Ending: Studies in the Theory of Fiction*. Oxford: Oxford University Press.
- Larsen, Svend Erik 2004. The City as a Postmodern Metaphor. *KONTUR* 10, 27–33.
- Lifton, Robert Jay 2019. *Losing Reality: On Cults, Cultism, and the Mindset of Political and Religious Zealotry*. New York & London: New Press.
- Lowe, Thomas & al. 2006. Does Tomorrow Ever Come? Disaster Narrative and Public Perceptions of Climate Change. *Public Understanding of Science* 15, 435–57. DOI: 10.1177/0963662506063796.
- Morton, Timothy 2007. *Ecology without Nature: Rethinking Environmental Aesthetics*. Cambridge, MA & London: Harvard University Press.
- Skrimshire, Stefan ed. 2010. *Future Ethics: Climate Change and Apocalyptic Imagination*. London: Bloomsbury Publishing.
- Slovic, Paul & Daniel Västfjällen 2015. The More Who Die, the Less We Care: Psychic Numbing and Genocide. Teoksessa *Numbers and Nerves: Information, Emotion, and Meaning in a World of Data*. Eds Scott Slovic & Paul Slovic. Corvallis: Oregon State University Press, 27–41.
- Turner, Victor 2007. *Rituaali: Rakenne ja communitas (The Ritual Process: Structure and Anti-structure, 1969)*. Suom. Maarit Forde. Helsinki: Suomen Antropologinen Seura & Summa.